Yhteiskuntapolitiikka 19.5.2026

Eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunta

HE 86/2026 vp

Hallituksen esitys eduskunnalle työnhakijan avointen korkeakouluopintojen aikaista työttömyysturvaoikeutta koskevaksi lainsäädännöksi, SAK:n täydentävä asiantuntijalausunto

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan pyynnöstä SAK toimittaa lisätietoa työttömyysturvalla opiskelun monimutkaisuudesta. Laajempi selvitys on syytä pyytää myös työ- ja elinkeinoministeriöstä, jos asiaa halutaan laajemmin korjata.

Työttömillä on erilaisia tapoja opiskella. Seuraavassa niistä kaikista lyhyt tiivistelmä.

Ammatillinen työvoimakoulutus

Ammatillisessa työvoimakoulutuksessa voi suorittaa perustutkinnon, ammattitutkinnon tai erikoisammattitutkinnon tai osan näistä tutkinnoista. Monilla aloilla järjestetään lisäksi jatko- tai täydennyskoulutusta. Maksutonta ammatillista työvoimakoulutusta järjestetään ammatillisissa aikuiskoulutuskeskuksissa, korkeakouluissa ja yksityisissä oppilaitoksissa. Käytännössä näihin koulutuksiin työvoimaviranomainen ohjaa, kun työnhakijan osaamispuute on ilmeinen. Viime vuosina ammatillista työvoimakoulutusta on käytetty huomattavasti vähemmän kuin esimerkiksi 2000-luvun alussa. Työvoimakoulutukseen ei sinänsä liity SAK:n tietoon tulevia ongelmia.

Omaehtoinen opiskelu

Omaehtoinen opiskelu tarkoittaa koulutusta, jonka tuottaa ja jonka opiskelijavalinnasta päättää oppilaitos, ei työvoimapalvelut. Opinnoille pitää saada työvoimaviranomaisen hyväksyntä. Koulutuksen pitää parantaa työllistymisen mahdollisuuksia. Tähän vaikuttaa myös työnhakijan olemassa oleva koulutustausta. Koulutus saa kestää korkeintaan 2 vuotta ja työnhakijan pitää olla yli 25-vuotias.

Lyhytkestoiset opinnot

Lyhytkestoiset opinnot saavat kestää korkeintaan 6 kuukautta. Niiden pitää edistää työllistymistä tai yrittäjäksi ryhtymistä. Käytännössä julkisen valvonnan alaiset koulutukset täyttävät tämän ehdon. Tämän tunnettavuus on heikko erityisesti työntekijäammateissa toimivien työnhakijoiden piirissä.

Sivutoiminen opiskelu

Sivutoiminen opiskelu on opiskelua, joka ei estä tekemästä ja hakemasta kokoaikatyötä. Opinnot voivat olla esimerkiksi uuden taidon opettelua, perusopintojen tekemistä avoimessa oppilaitoksessa tai aiemmin keskeytyneen tutkinnon tekemistä loppuun. Sivutoimisuuden määritelmä on hankala ja tämä aiheuttaa jatkuvia tulkintavaikeuksia.

Yhteiskuntapolitiikka 19.5.2026

Ongelmat tiivistetysti

Kuten edellä käy ilmi, työttömällä on periaatteessa useita mahdollisuuksia kehittää osaamistaan. Käytännössä monet eri väylät aiheuttavat sekaannusta. Jos työtön on valinnut jonkun koulutuspolun, sen vaihtaminen on havaittu vaikeaksi. Työvoimaviranomaiset eivät anna riittävästi neuvontaa, osittain inhimillisistä syistä, koska tulkintaongelmat ovat heillekin vaikeita. Suurimmat ongelmat liittyvät sivutoimisen opiskelun määrittelyyn. Lainsäädäntö on tulkinnanvarainen ja tämä on johtanut ikäviin takaisinperintöihin. Työtön on voinut saada työvoimaviranomaiselta tiedot, että koulutus täyttää sivutoimisen opiskelun tunnusmerkit, mutta myöhemmin tehdään päinvastainen päätös. Tämä epävarmuus rajoittaa työttömien mahdollisuuksia opiskella. Moni luulee, että esimerkiksi lyhytkestoinen opiskelu (alle 6 kk) voi johtaa takaisinperintään. Monimutkainen järjestelmä rajoittaa erityisesti matalasti koulutettujen opiskelua, koska he eivät tunne koulutusjärjestelmää ja tukijärjestelmää.

SAK esittää, että työttömyysturvalla opiskelua yksinkertaistetaan. Lähtökohtana pitää olla, että kun työtön täyttää velvoitteet, kuten esimerkiksi työnhakuvelvoitteet ja on työmarkkinoiden käytettävissä, hänen pitää saada opiskella vapaasti. Perustelluista syistä työvoimaviranomainen voi tehdä päätöksen, että opiskelun saa suorittaa loppuun työttömyysturvalla, kun se esimerkiksi pitkällä aikavälillä edistää työttömän mahdollisuuksia työttömiä. Näin toimitaan esimerkiksi nykyisen ammatillisen työvoimakoulutuksen kohdalla.

Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry

Mikko Heinikoski
koulutus- ja työllisyysasioiden päällikkö

Liite

Jakelu

Tiedoksi